

TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ STANDARTLARI (Standards of University Libraries in Turkey)

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]
Araştırmacılar: Dr. Hüseyin ODABAŞ, Dr. Coşkun POLAT

ANAHTAR KELİMELELER

- ❖ Üniversite Kütüphanesi
- ❖ Devlet Üniversitesi Kütüphaneleri
- ❖ Özel Üniversite Kütüphaneleri
- ❖ Kütüphane Hizmetleri
- ❖ Kütüphane İstatistiği

BU ÇALIŞMA NEYİ AMAÇLAMIŞTIR?

- Çalışmanın genel amacı genel olarak Türkiye’de üniversite kütüphanelerinin profilini ortaya koymaktır. Bu amaçla kütüphanelerin hizmet ve olanakları arasında öne çıkan gelişmişlik farkları analiz edilmekte ve kamu ve özel üniversite kütüphaneleri arasındaki farklılığın boyutuna dikkat çekilmektedir.
- Ayrıca her iki kütüphane türünün kendi içinde sahip olduğu nitelik farklılıkları test edilmektedir. Sahip oldukları hizmetler ve olanaklar yönüyle kamu üniversitesi kütüphanelerinin vakıf üniversitesi kütüphanelerine göre oldukça geri kaldığı görülmektedir.

ARAŐTIRMANIN DEĞERLENDİRİLMESİNDE BAZ ALINAN KRİTERLER

- Association of College & Research Libraries (ACRL)'in üniversite kütüphaneleri konusunda hazırladığı standartlar bütün dünyada bilinen ve kullanılan standartlardır.
- Bunlardan ilki 1995 yılında 'Standards for College Libraries' adıyla yayınlanmıştır. Daha sonra 2000 yılında 'Standards for College Libraries' ve 2004 yılında 'Standards for Libraries in Higher Education' adlarında birer standart daha hazırlamıştır.

■ 1995 yılında hazırlanan standarda göre bir kütüphanede bulunması gereken hizmet ve olanaklar üniversitenin çeşitli nicel değerleri ile karşılaştırılarak hesaplanabilmekteydi. Örneğin kütüphanenin sahip olması gereken derme miktarı üniversitenin öğrenci, öğretim elemanı ve aktif program sayısından yola çıkılarak saptanabilmekteydi. 2000 ve 2004 yılında hazırlanan standartlarda bu hesaplama kaldırılmış ve değerlendirme ölçütleri olarak daha çok yerel unsurlardan yararlanılması üzerine vurgu yapılmıştır.

➤ Bu nedenle bu çalışmada elde edilen bulguların değerlendirmesinde 1995 yılı standardının sınırlılıklarını aşmak için 2000 ve 2004 yıllarında hazırlanan kriterler dikkate alınmıştır.

ARAŞTIRMA SÜRECİ

- AraŐtırmanın baŐlangıç tarihi olan 2 Őubat 2008'te Türkiye'de eğitim hizmeti veren kamu ve vakıf üniversiteleri toplamı 93'tü. Araştırma kapsamında 93 üniversitenin merkez kütüphanelerinin yöneticilerine e-posta aracılığıyla anket formu gönderilmiŐtir. 2'si kapalı 16'sı açık uçlu olmak üzere ankette toplam 18 soru sorulmuŐtur. Ankete 30 kamu (% 66,6) ve 15 vakıf (% 33,3) üniversitesi cevap vermiŐtir.
- AraŐtırmanın yapıldığı tarihte toplam üniversite sayısının yaklaşık yarısını oluŐturan 45 anket, ulusal düzeyde genelleme yapabilmek için yeterli bir sayıdır. Bu nedenle elde edilen bulgular, Türkiye'de üniversite kütüphanelerinin genel durumunu ortaya koyacak niteliğe sahiptir.

BU ARAŐTIRMADA ,

- Araştırma s¼recinde elde edilen veriler SSPS 11.5 (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) yazılımı ile analiz edilmiŐtir.
- Sonuçlar kamu ve vakıf ¼niversitelerinin her ikisi için ayrı ayrı ¼zet tablo halinde sunulmuŐ, Pearson korelasyon testinin sonuçları ve anlamlılık değerleri tablolara eklenmiŐtir.
- Çalışmada ¼ėrenciler, ¼n lisans, lisans, y¼ksek lisans ve doktora, ¼ėretim elemanları ise profes¼r, doçent, yardımcı doçent, araştırma g¼revlisi, okutman, ¼ėretim g¼revlisi ve uzman kadrolarının t¼m¼n¼ kapsamaktadır.

PERSONEL

- Kütüphanenin daimi görevlileri olan tam zamanlı personel çeşitli tür ve düzeyde eğitime sahip olabilmektedir. Yarı zamanlı personel ise eğitim sezonu boyunca ya da belirli saatler içinde çalışan ve genellikle öğrencilerden oluşan kişilerdir. Çalışmada üniversite kütüphaneleri yalnızca tam zamanlı personel üzerinden değerlendirilmiştir.
- Bununla birlikte KÜK'nde toplam personel sayısı 668, kütüphaneci sayısı 188; VÜK'nde ise personel sayısı 152 ve kütüphaneci sayısı 93'tür. KÜK'nde kütüphanecilerin toplam personel içindeki payı % 27,3 iken, VÜK'nde bu oran % 61,1 gibi yüksek bir düzeye çıkmaktadır.

ÜNİVERSİTE TÜRÜ	TOPLAM PERSONEL SAYISI	KÜTÜPHANECİ SAYISI
KAMU	668	188
VAKIF	152	93

KOLEKSİYON

- KÜK'nde üniversite başına düşen ortalama kitap sayısı 128.022 ve VÜK'nde 54.658'dir. 45 üniversitenin sahip olduğu kitap ortalaması ise 103.012'dir.

ÜNİVERSİTE TÜRÜ	ÖĞRENCİ BAŞINA DÜŞEN KİTAP SAYISI
KAMU	6,77
VAKIF	12,43

- Öğrenci başına düşen veritabanı ve basılı dergi sayıları açısından ise hem kamu hem de vakıf üniversitesi kütüphanelerinde bir tutarsızlık söz konusudur. Bu durum gerek kamu gerekse vakıf üniversitesi kütüphanelerinin veritabanı ve basılı dergi satın alımlarında öğrenci sayısına uygun hareket etmediklerini göstermektedir.

OLANAKLAR VE HİZMETLER

Türkiye’de üniversite kütüphaneleri ortalama 4303 m² ‘lik bir kullanım alanına sahiptir. KÜK 5247 m² , VÜK 2281 m² ‘lik bir alanda hizmet vermektedirler. Bununla birlikte KÜK’nde oturma gereci ortalaması 589 iken bu rakam VÜK’nde 290 olarak çıkmaktadır. 44 üniversite kütüphanesi verilerine göre ise oturma gereci sayısı ortalama 487’dir.

ÜNİVERSİTE TÜRÜ	HER ÖĞRENCİNİN KULLANABİLECEĞİ ALAN
KAMU	0,31 metrekare
VAKIF	0,60 metrekare

KÜK’nde ödünç alınan kaynağın ödünç verilebilir toplam dermeye oranı % 40,86 iken, bu durum VÜK’nde % 46,05’tir.

ÜNİVERSİTE TÜRÜ	ÖDÜNÇ VERİLEN KAYNAK/TOPLAM DERME
KAMU	%40.86
VAKIF	%46.05

BÜTÇE

- Kütüphaneler, öğrenci ve öğretim elemanlarının araştırma-geliştirme çalışmalarına doğrudan destek sağlayan kurumların başında yer almaktadır. Kütüphanelerin güncel kaynak ve her türlü modern araç-gereçten yoksun kalmaması için bütçe sorunu yaşamaması gerekir

ÜNİVERSİTE TÜRÜ	BÜTÇE / ÖĞRENCİ YTL	BÜTÇE / ÖĞRETİM ELEMANI
KAMU	42,73	591,86
VAKIF	80,72	1027,92

- Kamu üniversitelerinde çıkan değerler vakıf üniversitelerine yakın gibi gözükse de bütçe kısıtlaması olmayan 6 üniversiteye ilişkin veriler bu karşılaştırmaya dâhil edilmemiştir.. Dolayısıyla VÜK'nde öğrenci ve öğretim elemanı başına düşen bütçe gerçekte daha yüksek bir düzeydedir.

SONUÇ

Türkiye’de üniversite kütüphaneleri arasında hizmet ve olanaklar yönüyle önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılığın ortaya çıkmasına neden olan en önemli etken ulusal üniversite kütüphanesi standartlarının geliştirilmemiş olmasıdır. Buna karşın her iki kütüphane türünün kendi içinde farklı nitelik değerlerine sahip olması kütüphanelerin ulusal kütüphane standartlarından yoksun olarak yönetildiğine işaret etmektedir. Bu bakımdan Türkiye’de üniversite kütüphanelerinin merkezi bir yapılanma etrafında koordine edilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda koordinasyonun etkin şekilde işletilebilmesi için de üniversite kütüphanesi standartları oluşturmalı ve yayınlamalıdır.

MAKÜ | GUBYO

GÖLHİSAR UYGULAMALI BİLİMLER YÜKSEKOKULU

DİNLEDİĞİNİZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM..